

60-72 Aylık Çocukların Deyimleri Anlama Düzeyi *

Umay Acar ¹, Nihat Bayat ²

Öz

Bu çalışmanın amacı, okulöncesi dönemde bulunan 60-72 aylık çocukların imgesel bir dil türü olan deyimleri anlama düzeylerini belirlemektir. Tarama modelinde yürütülen araştırmanın katılımcıları, üç ayrı okulöncesi eğitim kurumunda öğrenim gören 108 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, çocuk kitaplarında geçen deyimlerle geliştirilen *Deyimleri Anlama Ölçeği* ile toplanmıştır. Ölçekte yer alan 18 farklı deyim, saydamlık ve tanınırlık düzeyleri açısından derecelendirilmiş ve ilgili çocuk kitaplarında geçen bağlamsal çerçeve ile birlikte kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmış ve yanıtlar kaydedilmiştir. Katılımcıların yanıtları iki uzman tarafından değerlendirilerek puanlanmış ve sonuçlar istatistik programına aktarılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde araştırma sorularıyla tutarlı olarak betimsel istatistik, Mann Whitney U, Friedman Testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların yalnızca küçük bir kısmının deyimleri anlayabildiği belirlenmiştir. Bunun yanında opak deyimlerin saydam ve yarı saydam deyimlere oranla daha az anlaşıldığı saptanmıştır. Çocukların ayrıca tanınırlık düzeyi yüksek deyimleri orta ve düşük düzeydeki deyimlerden daha iyi anladığı belirlenmiştir. Yaş değişkeninin deyimleri anlamada etkili olduğu ancak cinsiyet değişkeninin herhangi bir fark yaratmadığı bulgulanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, okulöncesi eğitim programının oluşturulmasında ve öğretimsel uygulamalarda çocukların deyimsel anlama becerilerinin gelişimini destekleyecek düzenlemelere gereksinimin olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçlara bağlı olarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Deyim
İmgesel dil
Tanınırlık
Saydamlık
Erken çocukluk

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 04.07.2023

Kabul Tarihi: 28.03.2025

Elektronik Yayın Tarihi: 25.04.2025

DOI: 10.15390/EB.2025.13021

Giriş

Erken çocukluk dönemi, gelişimin hızlı gerçekleştiği bir zaman dilimini kapsar. Çocuklar bu dönemde sosyal, bilişsel ve dilsel alanda sonraki yıllarda kullanacakları becerilerin temelini atar. Özellikle dilsel alanda elde edilen gelişim sosyal ve bilişsel becerileri önemli ölçüde etkileyerek çocukların topluma uyumunu kolaylaştırır ve hızlandırır. Dolayısıyla dilsel gelişim, bir yandan diğer gelişim alanlarını desteklerken diğer yandan çocukların kültürü ve kültürün dil kullanımına ilişkin kendine özgü düzgülerini kazanmalarına yardımcı olur.

* Bu makale Umay Acar'ın Nihat Bayat danışmanlığında yürüttüğü "Çocuklarda deyimsel anlama becerisinin incelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkiye, umayyacarr@gmail.com

² Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, nihatbayat@gmail.com

Dil edinim sürecinde çocukların elde ettiği bilgi, dilin iç işleyişini yöneten dilbilgisel bilgi ve kullanım bilgisi olarak kabaca iki ulamda ele alınabilir. Dil edinim aygıtıyla doğan çocuk çevredeki yetişkinlerle etkileşerek belli bir dile ilişkin deneyim kazanır ve dilin temel yapılarını elde etmeye başlar (Chomsky, 1957). Çocuklar, çoğunlukla dilin işleyişini yöneten temel kuralların yanı sıra bu işleyişin dışında gibi görünen ancak dil kullanımının topluma özgü doğal bir bileşeni olan imgesel dili de aynı süreçte edinir. İmgesel dil, dilin geleneksel ilkelerinden belli ölçüde saparak ve sözcükleri ya da tümceleri gerçek anlamlarından uzaklaştırarak üretilen dil olarak tanımlanabilir (Gibbs, 1994; Glucksberg, 2001). Doğal dilin yaratıcı boyutuna karşılık gelen imgesel dil (Carter, 2004) benzetme, eğretileme, ironi, deyim gibi birçok türden oluşur (Cacciari ve Padovani, 2012). Günlük dilin bir parçası olan imgesel dil, toplumsal normlarla birlikte kültürün olgu ve olayları algılama biçimini yansıtır (Gibbs ve Beitel, 1995). İmgesel dilde genellikle kastedilen anlam farklı dilsel yapılarla iletildiğinden (Gibbs ve Colston, 2012) söylenenleri temel anlamlarıyla değil yan anlamlarıyla değerlendirmek gerekir. Bu durum imgesel dil türlerinden biri olan deyimlerde de açıkça görülür. Dolayısıyla deyimlerin çocuklar tarafından anlaşılma düzeyini belirlemek, bir yandan imgesel dile diğer yandan genel dil becerilerine ilişkin gelişim düzeylerini kestirmeye yardımcı olabilir.

Deyimler, imgesel dilin sık karşılaşılan türlerinden biridir. Buna karşın deyimleri anlamamanın güç bir iş olduğu aynı sıklıkla dile getirilir (Buckingham, 2006; Celce-Murcia ve Larsen-Freeman, 1999). Bu güçlüğü temelinde deyimlerin birden çok sözcükten oluşmasına karşın tek sözcük gibi işlev göstermesi, kendine özgü sözdizimsel bir niteliğinin olması ve özel bir anlama sahip olması (Jaeger, 1999; Yağiz ve Izadpanah, 2013) gibi nedenler yer alır. Ancak deyimler sözvarlığının bir parçası olarak hemen her dilde geniş bir yer tutar. Türkçe, deyimler açısından oldukça varlıklı bir dil olarak kabul edilir (Göçer, 2012; Kenzhalin, 2017; Şalvarlı, 2010; Türkben, 2019). Türkçenin edinimi sürecinde çocukların deyimleri anlama düzeyleri imgesel dile ilişkin oluşan yeterliliği belirleme, dilsel ve kültürel gelişimi anlama ve diğer dillerdeki durumlarla karşılaştırma olanağı bulma açısından önemlidir.

Deyimler

Kalıplaşmış söz öbekleri olarak ele alınan deyimler sözvarlığının bir alt dalıdır. Ayırıcı özelliği, kendisini oluşturan sözcüklerin tekil ya da sözdizimsel anlamından farklı bir anlama sahip olmasıdır (Gibbs, 1994; Glucksberg, 2001; Jackendoff, 1983). Deyimler, daha etkili bir anlatım ya da belli bir vurgu elde etmek için iletilecek anlamın, onu doğrudan yansıtan sözcükler yerine farklı sözcüklerle söze dökülmesi yoluyla oluşur. Bu nedenle deyimler sözdizimsel ve anlambilimsel sınırlılıklar taşır (Akkök, 2009; Jones ve Kaschak, 2009). Türkçede bulunan *etekleri zil çalmak* gibi üç sözcükten oluşan bir deyim, *üstünde zil bulunan eteklerin ses çıkarması (!)* gibi temel bir anlamı değil, *mutlu olmak* gibi deyimsel ve imgesel bir anlamı taşır. Dil edinim sürecinde çocuklar için yorumlanması güç olan bu durum, deyimlerin imgesel niteliği nedeniyle dilin geleneksel işleme biçimine olanak tanınamasından kaynaklanır. Anlamsal açıdan sözdizimsel bir düzenleme olarak değil de bireyin anlayışındaki kavramsal dizgenin bir yansıması olarak ele alınan deyimler (Dobrovolskij ve Piirinen, 2005; Kövecses ve Szabo, 1996; Langlotz, 2006), kendilerine özgü yönleri nedeniyle dil edinimi açısından farklı yorumlama süreçlerini işe koşmayı gerektirir.

Kültüre özgü niteliklere sahip deyimler (Colston, 2015) kalıplaşmış öbekler olarak yapılandığından bir deyimde bulunan sözcüklerin yerleri değiştirilemez, araya başka sözcükler giremez ya da herhangi bir sözcüğün yerine eşanlamlısı kullanılamaz (Can ve Ercan, 2017; Cieřlicka, 2015; Glucksberg, 1993; Karabağ ve Coşan, 2000). Belli bir sözdizim içermesine karşın bir tümceden çok bir tek sözcük gibi algılanıp işlenen deyimler farklı yapılarla oluşur. Buna karşın bazı deyimlerde imgesel anlama erişmek için sözdizimsel yapının kısmen işe koşulabileceği de belirtilir (Cieřlicka, 2015). Bu özellikler, dilin edinimi ve gelişimi sürecinde deyimleri farklı bir noktaya taşır.

Deyimleri anlama

Dilsel işlemler deyimlerin anlaşılmasında tek başına yeterli olmadığında bağlama başvurmak gerekir. Deyimler bir bağlam içinde ortaya çıktığında anlaşılması ve yorumlanması kolaylaşır (Gibbs, 1991; Peçenek ve Ay, 2010). Sözdizimsel ve anlamsal sapmalardan doğan anlam boşluğu genellikle bağlam içindeki ipuçlarıyla doldurulur. Bunun için bağlamda yeterli ölçüde anlamsal yönlendiricinin bulunması gerekir. Çocukların dünya bilgisiyle birlikte bağlamsal duyarlılıkları da gelişir ve bu bilgi birikimi deyimleri anlamada bir başvuru kaynağına dönüşür. Levorato, Nesi ve Cacciari'ye (2004) göre bir çocuk belli bir deyimle bağlam içinde karşılaştığında ya bağlamsal ipuçlarını kullanarak deyimssel anlama erişir ya da bağlamsal açıdan uygun olmayan anlamları askıya alır. Bu görüş, bağlamın deyimleri anlamada önemli bir kaynak olduğu düşüncesini doğrular.

Deyimleri anlamada tanınırlık ve saydamlık düzeyi de aynı biçimde rol oynar. Bir deyim tanınırlığı onunla karşılaşma sıklığına dayanır. Erken yaştaki çocuklar yeterli sıklıkta karşılaşp tanıdığı deyimleri zihinsel sözlükçelerine daha kolay yerleştirir. Bu tür deyimler diğerlerine göre daha hızlı işlenir ve kolay anlaşılabilir (Giora, 2003). Araştırmalar tanınırlık düzeyi yüksek deyimlerin daha iyi anlaşıldığını ortaya koymuştur (Nippold ve Rudzinski, 1993; Nippold ve Taylor, 2002). Ancak çocuklar tanımadığı deyimlerle karşılaştığında deyimssel anlam yerine sözcükleri ayrı ayrı anlamlandırma eğilimine girer (Cieślicka, 2015). Tanınırlık düzeyi yanında saydamlık düzeyi de deyimlerin anlaşılmasında önemli bir rol oynar. Saydamlık, deyimssel anlam ile deyim oluşturan sözcüklerin temel anlamı arasındaki ilişki düzeyine gönderimde bulunur (Glucksberg, 2001). Buna göre deyimler opak, saydam ya da yarı saydam olarak değerlendirilebilir. Türkçede *ocağına incir ağacı dikmek* deyimini opak, *uykuya dalmak* deyimini saydam ve *canı yanmak* deyimini yarı saydam bir deyim olarak değerlendirilebilir. Çocukların saydam deyimleri daha kolay biçimde anlayabildiği, ancak opak deyimleri anlamada zorlandığı araştırmalarla bulgulanmıştır (Gibbs, 1991; Nippold ve Taylor, 1995).

Deyimlerin edinimi

Deyimlerin edinimi, doğal dilin edinimi süreci boyunca gerçekleşir. Ancak alanyazında özel yapısal nitelikleri nedeniyle çocukların deyimleri imgesel olmayan geleneksel dili edinmeye başladıktan sonra kazandığı görüşü de yer almaktadır (Dalak, 2017; Nikolaenko, 2004). Levorato (1993), deyimlerin çocuklar tarafından edinimini gelişimsel bir süreç içinde beş aşamada ele alır. Buna göre, çocuklar ilk aşamada deyimleri önce temel anlamıyla değerlendirmeye eğilimlidir ve bu dönem doğumdan yaklaşık 6. yaşa kadar olan aralığı kapsar, ancak 7.-8. yaşlarda görülen ikinci aşamada doğru anlamı elde etmek için bağlamsal ipuçlarını kullanarak çıkarım yapmaya çalışırlar. 9.-10. yaşları bulan üçüncü aşamada dilin imgesel boyutunu sezmeye, sonraki yaşları içeren dördüncü aşamada deyimleri kalıp yapılar olarak anlamaya başlarlar. Son aşamada ise imgesel dil yeterliliklerine dayanarak dilsel yapı ile anlamsal içeriğin farklı olabileceğini anlarlar. Bu aşamalarla gerçekleşen deyimssel edinim, imgesel dilin diğer türlerinde olduğu gibi (Nippold, 2006) zamana yayılarak gerçekleşir. Dil edinimi ve gelişimi ilerledikçe çocuklar deyimleri çözümlemeye gerek olmadığını ve bunların uzun süreli belleğe bir tek sözcük gibi yerleştirilmesi gerektiğini fark ederler (Swinney ve Cutler, 1979). İletişimsel bir bağlamda bellekte bulunan bir deyim gerek duyulduğunda ona doğrudan ulaşılır. Gibbs'in (1980) *Doğrudan Erişim Modeli*'ne göre deyimlerin de yer aldığı her türlü imgesel anlamlamada dilsel uyarının etkisiyle bellekte bulunan imgesel ya da deyimssel anlam etkinleştirilir.

Diğer imgesel dil türleri gibi deyimlerin anlaşılması ve yorumlanması da karmaşık ve güç olduğundan (Deamer, Pouscoulous ve Breheny, 2010) çocukların dil yanında anlamaya katkı sağlayan diğer boyutlar açısından da yeterli bir gelişim göstermeleri gerekir. Dünya bilgisi, yorumlama gücü, bağlamsal farkındalık vb. boyutlardaki yetkinlik çocukların dilsel anlama yeterliliğini dolaylı biçimde destekler. Gelişimi odağa alan araştırmalarda çocukların deyimler karşısında güçlük yaşadığı ve bunun da karşılaştıkları deyimlere temel sözdizimsel alışkanlıklarla tepki vermekten kaynaklandığı belirtilir (Ackerman, 1982). Anlam ile sözdizimsel yapı arasındaki tutarsızlık, deyimlerin ayrılmaz söz öbekleri olarak öğrenilmesini gerektirir (Cacciari ve Glucksberg, 1990; Gibbs, 1994; Levorato ve Cacciari, 1999). Bu noktada çocuğun dilsel ve bilişsel gelişimi belirleyicidir. Bilişsel açıdan ileri düzeyde olan çocukların deyimleri daha iyi anladığı alanyazında belirtilir (Kövecses ve Szabó, 1996; Langlotz, 2006).

Çocukların deyimleri anlama düzeylerine ilişkin yapılan çalışmalar birbirinden farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Bazı kaynaklar çocukların deyimleri ilkökul döneminde (8-10 yaşlarında) tam olarak öğrenebileceğini belirtse de (Gibbs, 1991; Nippold ve Taylor, 1995) okulöncesi dönemde de birçok deyim çocuklar tarafından anlaşılabilirliğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır. Sözelimi Ionescu ve Ilie (2018) tarafından yapılan çalışmada deyimlerin 4-5 yaşındaki çocuklar tarafından anlaşılabilirliği belirlenmiştir. Yine bir başka araştırmada 4-9 yaş arasındaki çocukların saydamlık düzeyi yüksek deyimleri anlayabildiği bulgulanmıştır (Caillies ve Le Sourn-Bissaoui, 2006). Aynı biçimde 5 yaşından küçük çocukların bağlam yardımıyla deyimleri anlayabildiğini bulguyan çalışmalar da yapılmıştır (Levorato ve Cacciari, 1995). Yetişkinlere yakın bir anlamının 10 yaş dolaylarında görülmesine karşın çocukların 6-7 yaşlarında deyimleri edinmeye başladığı bulgulanmıştır (Vulchanova, Vulchanov ve Stankova, 2011). Deyimlerin anlaşılmasında tanınırlığın, saydamlığın, bağlamın ve genel dil yeterliliğinin önemli olduğu alanyazında belirtilir (Cain ve Towse, 2008; Cain, Towse ve Knight, 2009; Nippold ve Duthie, 2003). Bu becerilere her çocuk farklı düzeyde sahip olduğundan deyimleri anlama yaşı da dile ve çocuğun bireysel özelliklerine bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

Türkçede deyimlerin anlaşılması üstüne değişik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların büyük bir kısmı ilkökul ve daha ileri yaş grubundaki çocuklar üstünde yürütülen ya da ders kitaplarını odağa alan çalışmalardır. Sözelimi, Kara (2015), 7-11 yaş arası çocukların deyimleri aşamalı biçimde kazandığını bulguyan bir araştırma yürütmüştür. Pektaş (2014), çocuk kitaplarındaki dil sanatları arasında deyimlerin ne ölçüde yer kapladığını ortaya koyan bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmalara benzer biçimde özellikle ilkökul ve ortaokul düzeyindeki çocukları ya da ders kitaplarını deyimler açısından araştıran başka çalışmalar da yürütülmüştür (Baş, 2013; Türkben, 2019; Uysal, 2015; Uysal ve Gökmen, 2016). Bu çalışmalardan farklı olarak, Arslan, Dönmez, Davarcıoğlu, Eren ve Aytar (2019) araştırmasının okulöncesi dönem çocuklar üstünde gerçekleştirildiği ve araştırmada bu yaş dönemi için hazırlanan kitaplardaki deyimlerin yine okulöncesi dönemdeki çocuklar tarafından nasıl algılandığının resimler yoluyla belirlenmeye çalışıldığı görülmüştür. Buna karşın, Türkçenin dışındaki dillerde okulöncesi dönem çocuklarının deyimsel anlama becerilerini araştıran çalışmaların yapıldığı da bilinmektedir (Caillies ve Le Sourn-Bissaoui, 2006; Ionescu ve Ilie, 2018; Levorato ve Cacciari, 1995).

Bu araştırma ise, Türkçede sınırlı sayıda yürütülen çalışmalar gibi, okulöncesi dönem çocuklarını odağa almakta ancak deyimlerin anlaşılmasında farklı değişkenlerin etkisini incelemektedir. Çalışma, çocuk kitaplarında yer alan deyimleri çocuklara içinde geçtiği bağlam ile birlikte sunmakta ve anlaşılmasında tanınırlık ve saydamlık düzeylerinin etkisini belirleyerek bu yaş grubundaki çocukların imgesel dil edinimine ilişkin önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Kısacası, alanyazında deyimlerin anlaşılmasına yönelik çalışmalar genellikle okulöncesi döneme oranla daha ileri yaş gruplarına odaklanırken bu araştırma erken çocukluk dönemindeki deyimsel anlamaya tanınırlık ve saydamlık nitelikleriyle odaklanarak gelişimsel süreçteki başlangıç aşamalarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, Türkçe gibi deyim açısından zengin bir dilde deyimlerin bağlam içinde sunulmasının çocukların anlamlandırma süreçlerine etkisini inceleyen çalışma hem dil edinimi hem de kültürel aktarım açısından özgün bir katkı sunmaktadır. Bu yönüyle araştırma, erken çocukluk döneminde dilsel ve bilişsel gelişimi destekleyecek eğitim materyallerinin geliştirilmesine yönelik ipuçları sağlamaktadır. Bu çerçevede, araştırmada katılımcıların deyimleri anlama düzeyinin genel olarak nasıl bir görünüm sergilediği ve bu durumun deyimlerin saydamlık ve tanınırlık düzeyine, katılımcıların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterip göstermediğini bulgulamak amaçlanmıştır.

Yöntem

Okulöncesi dönemde bulunan çocukların deyimleri anlama düzeylerini incelemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modelindeki araştırmalar belli bir durumu olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlar (Karasar, 2000). Bu çalışmada da okulöncesi dönemde bulunan 60-72 aylık çocukların deyimleri anlama becerisinin ne düzeyde geliştiğini saptamak amaçlandığından araştırma tarama modeli kapsamında yürütülmüştür.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu okulöncesi dönemde bulunan 108 çocuk oluşturmaktadır. Katılımcı çocukların seçiminde yaş ve cinsiyet ölçütleri dikkate alınmıştır. İmgesel dil, genellikle doğal dil ediniminin belli bir ölçüde ilerlemesinden sonra gelişmeye başladığı için katılımcılar 60-72 aylık çocuklar arasından seçilmiş, daha erken yaştakiler araştırmaya dahil edilmemiştir. 53 kız ve 55 erkekten oluşan katılımcılar, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Antalya merkezde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı üç farklı bağımsız okulöncesi kurumunda öğrenimlerini sürdüren çocuklardır.

Veri toplama aracı

Çalışmanın verileri *Deyimleri Anlama Ölçeği* ve *Bilgi Formu* olmak üzere iki farklı araçla toplanmıştır. Deyimleri Anlama Ölçeği, okulöncesi dönemde bulunan ve 5-6 yaşındaki çocuklar için araştırmacılar tarafından geliştirilen bir ölçme aracıdır. Ölçeğin geliştirilme sürecinde tanınırlık ve saydamlık boyutları için ayrı ayrı işlemler yürütülmüştür. Bunun için önce MEB'e bağlı okulöncesi kurumlarında bulunan ve çeşitli etkinlikler sırasında öğretmenler tarafından çocuklara okunan çocuk kitapları incelenmiş ve kullanılan deyimler belirlenmiştir. Bunun için yaklaşık 200 kitap taranmış ve yalnızca 25 kitapta deyimlerin geçtiği belirlenmiştir. Deyim içeren 25 kitapta toplamda 65 deyim saptanmış ve bunlar arasından amaca uygun olanlar seçilmiştir. Buradaki amaca uygunluktan kasıt, deyimlerin saydamlık ve tanınırlık açısından görece bir değer taşıması yanında dil ve içerik bakımından katılımcı çocuklara uygunluğuna yönelik izlenimlerdir.

Bu kapsamda belirlenen deyimler için uzmanlardan görüş istenmiş ve alınan görüşler eşliğinde belirlenen 40 deyim, içinde geçtiği bağlamla birlikte ölçeğin taslak biçimine alınmıştır. Ölçekte kullanılan deyimlerin tanınırlık boyutu için 120 çocukla görüşme yapılmıştır. Çalışma grubunda yer alan katılımcılar ile benzer niteliklere sahip çocuklara taslağa alınan 40 deyimle daha önce karşılaşp karşılaşmadığı, karşılaşanların bu deyimleri ne sıklıkta duyduğu sorulmuştur. Verilen yanıtlardan yola çıkarak çocukların deyimlerle karşılaşma sıklığı *yüksek*, *orta* ve *düşük* düzeyde olmak üzere üç ulamda toplanmıştır. Deyimlerin saydamlık düzeyini belirlemek için ise Lawshe tekniği kapsamında uzman görüşüne başvurulmuştur. Lawshe tekniğine göre belli bir ölçeğin oluşturulması sürecinde 5 ila 40 uzmanın görüşüne başvurmak gerekir (Yeşilyurt ve Çapraz, 2018; Yurdugül, 2005). Bu çalışmada kullanılacak deyimlerin saydamlık düzeylerini belirlemek için Türkçe Eğitimi alanından 5 ve okulöncesi eğitimi alanından 2 olmak üzere 7 uzmandan görüş alınmıştır. Deyimlerin gerçek anlamı ile deyimsel anlamı arasında bir ilişki olup olmadığı yönünde görüş bildiren uzmanlardan herhangi birinin sorun bildirdiği maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Böylece Deyimleri Anlama Ölçeği'nin kapsam geçerlilik oranının tam olması sağlanmıştır.

Ölçekte yer alan deyimlerin hem çocuk kitaplarında geçen deyimler olması hem de saydamlık ve tanınırlık niteliklerini taşıması bu araştırmanın odağındaki temel noktaları işaret etmektedir. Ölçeğin psikometrik nitelikleri için öncelikle Lawshe tekniğine başvurularak kapsam geçerliliğinin belirlenmesi bu nedenden kaynaklanmaktadır. Bu yöntemle belirlenen deyimler Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Deyimleri Anlama Ölçeği'nde yer alan maddelerin tanınırlık ve saydamlık özelliklerine göre dağılımı

	Tanınırlık Derecesi Yüksek Deyimler	Tanınırlık Derecesi Orta Deyimler	Tanınırlık Derecesi Düşük Deyimler
Opak Deyimler	Başı dönmek Kafası karışmak	Yalayıp yutmak Yol açmak	Sürüsüne bereket İçinden geçirmek
Yarı Saydam Deyimler	Canı sıkılmak Canı yanmak	Göz atmak Hızını alamamak	Kolaçan etmek Gözü ilişmek
Saydam Deyimler	Uykuya dalmak Ağzı sulanmak	Rekor kırmak Vakit geçirmek	İz sürmek Akıl erdirememek

Deyimleri Anlama Ölçeği'nin güvenilirliğine ek kanıt üretmek için ayrıca madde güçlük ve ayıricılık indeksleri hesaplanmıştır. Maddelerin güçlük indeksleri 0,02 ile 0,35 arasında değişirken ayıricılık indeksleri 0,00 ile 0,51 arasında bulunmuştur. Testin ortalama güçlük indeksi 0,145, ortalama ayıricılık indeksi ise 0,256 olarak hesaplanmıştır. Tüm maddelerin ayıricılık indekslerinin pozitif olması, maddelerin yeterli düzeyde ayırt edici olduğunu göstermektedir (Kubiszyn ve Gary, 2013). Ölçeğin iç tutarlılığı ise Cronbach Alpha katsayısı ile değerlendirilmiş ve 0,496 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, alanyazında genel kabul gören 0,70'in altında olmasına karşın, Taber (2018) ve Özdamar (1999) gibi araştırmacılar tarafından 0,45 ve üstü değerlerin de kabul edilebilir olduğu ifade edilmiştir. Ölçeğin farklı boyutlara (tanınırlık ve saydamlık) sahip olması, iç tutarlılığı etkileyen önemli bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Bu analizler sonucunda, ölçeğin 18 maddeden oluşan son biçimi oluşturulmuş ve okulöncesi dönemdeki çocukların deyimisel anlama becerilerini ölçmek için yeterli olduğu belirlenmiştir.

Deyimleri Anlama Ölçeği, bağlam içinde sunulan deyimlerin anlamlarının çocuklar tarafından açıklanmasına dayalı bir ölçme aracıdır. Ölçekteki örnek maddelerden biri şöyledir: "Ece okumayı henüz üç yaşındayken öğrendi ve bu, hayatta en çok sevdiği şeye dönüştü. Gazeteleri, kitapları *yalayıp yutuyor*, başkaları için savaşı kahramanların hikâyelerini okuyordu. Olmak istediği kişiyi hayal ediyordu". Bu tür maddeler çocuklara yöneltildikten sonra verilen yanıtlar, iki uzman tarafından *doğru*, *kısmen doğru* veya *yanlış* olarak değerlendirilmiş ve sırayla 2, 1 ve 0 puan verilmiştir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde bir pilot çalışma yapılmış, taslak ölçek 20 çocuğa uygulanarak denenmiştir. Gerçekleştirilen pilot çalışma ile maddelerin çocuklar tarafından anlaşıldığı ve başka herhangi bir sorunun olmadığı belirlendikten sonra araştırmaya devam edilmiştir.

Araştırmada kullanılan diğer veri toplama aracı *Kişisel Bilgi Formu*'dur. Bu form aracılığıyla katılımcı çocukların cinsiyetleri ve yaşları kayıt altına alınmıştır. Deyimleri Anlama Ölçeği'nden elde edilen yanıtlar katılımcıların kişisel bilgileriyle ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Verilerin toplanması ve çözümlemesi

Veri toplama süreci araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Bunun için katılımcılarla öğrenim gördükleri okulda bulunan boş bir odada yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara süreçle ilgili bilgi verilmiş ve ölçekte yer alan maddelerin nasıl yanıtlanacağı farklı deyimler üstünden örneklenerek ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Bu çerçevede çocuklara bazı kitaplarda yer alan ve içinde deyimlerin geçtiği cümlelerin okunacağı ve buradaki deyimlerin ne anlama geldiğini açıklaması söylenmiştir. Çocukların yönergeyi anladığından emin olmak için farklı deyimlerle uygulama yapılmıştır. Ardından ölçekteki deyimler, alındığı kitaplardaki bağlamla birlikte verilerek çocuklara sorulmuş ve yanıtları kaydedilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 25-30 dakika sürmüştür. Yukarıdaki örneğe ek olarak, ölçekte yer alan maddelerden bir diğeri şöyledir: "Ayla bir uçağı kullanmanın tüm inceliklerini öğrendi, artık hem düz hem ters manevralar yapabiliyordu. Ve bir gün dört bin iki yüz metre üzerinde bir yüksekliğe çıkarak *rekor kırdı*". Bu maddede *rekor kırmak* deyiminin ne anlama geldiği sorulmuştur. Katılımcı çocukların yanıtlarına herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.

Verilerin çözümlenmesi aşamasında yanıtların doğru olup olmadığı iki uzman tarafından incelenip belirlenmiş ve kodlanmıştır. Çocukların yanıtı deyim anlamını tam olarak karşılıyorsa 2 puan, kısmen karşılıyorsa 1 puan verilmiş, ancak yanıt tümüyle yanlışsa 0 puan verilmiştir. Bu puanlama iki uzman değerlendirmeci tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Uzmanlar arası uyum yüzdesi .92 olarak hesaplanmıştır. Daha sonra yanıtlar istatistik programına aktarılmış ve gerekli betimsel çözümlemeler yapılmıştır. Buna göre deyimlerin saydamlık ve tanınırlık özelliklerine göre anlaşılma düzeyini belirlemek için normal dağılım göstermeyen ilgili toplam puanların çözümlenmesinde Friedman Testi uygulanırken saydamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır. Öte yandan ölçekten elde edilen toplam puanların katılımcıların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre normal dağılım göstermediği belirlenmiş ve ilgili araştırma sorusuna yanıt bulmak için de Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın birinci sorusunda katılımcıların deyimleri anlama düzeyini belirlemek amaçlanmıştır. Bunun için uygulanan betimsel istatistik çözümlemesinin sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2. Katılımcıların Deyimleri Anlama Ölçeği’nden aldığı toplam puanlara ilişkin betimsel istatistikler

Deyim	0 Puan Alan Katılımcı Sayısı		1 Puan Alan Katılımcı Sayısı		2 Puan Alan Katılımcı Sayısı		Toplam Puan
	f.	%	f.	%	f.	%	
1. Rekor kırmak	100	92,6	3	2,8	5	4,6	13
2. Yalayıp yutmak	83	76,9	25	23,1	0	0,0	25
3. Gözü ilişmek	93	86,1	14	13,0	1	0,9	16
4. Baş dönme	104	96,3	3	2,8	1	0,9	5
5. Canı yanmak	73	67,6	3	2,8	32	29,6	67
6. Kafası karışmak	90	83,3	14	13,0	4	3,7	22
7. İz sürmek	85	78,7	2	1,9	21	19,4	44
8. Yol açmak	104	96,3	1	0,9	3	2,8	7
9. Vakit geçirmek	106	98,1	0	0,0	2	1,9	4
10. Ağzı sulanmak	89	82,4	8	7,4	11	10,2	30
11. İçinden geçirmek	87	80,6	5	4,6	16	14,8	37
12. Hızını alamamak	101	93,5	0	0,0	7	6,5	14
13. Uykuya dalmak	70	64,8	2	1,9	36	33,3	74
14. Kolağan etmek	94	87,0	6	5,6	8	7,4	22
15. Sürüsüne bereket	99	91,7	2	1,9	7	6,5	16
16. Göz atmak	91	84,3	16	14,8	1	0,9	18
17. Canı sıkılmak	90	83,3	16	14,8	2	1,9	20
18. Akıl erdirememek	103	95,4	0	0,0	5	4,6	10
Toplam	1662	85,5	120	6,2	162	8,3	444

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların en düşük puanı *vakit geçirmek* deyiminden, en yüksek puanı ise *uykuya dalmak* deyiminden aldıkları görülmektedir. Katılımcıların testte yer alan maddelere verdikleri yanıtların %85,5'i 0 puan almıştır. Yanıtların %6,2'si 1 puan ve %8,3'ü 2 puan almıştır. Katılımcıların verdiği yanıtların %85'i yanlış, %14,5'i de kısmen veya tamamen doğrudur.

İkinci araştırma sorusunda katılımcıların deyimleri anlama başarılarının tanınırlık düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Bunun için yapılan betimsel istatistik sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 3. Tanınırlık düzeylerine göre alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler

	0 Puan Alan		1 Puan Alan		2 Puan Alan		Toplam
	Katılımcı Sayısı		Katılımcı Sayısı		Katılımcı Sayısı		Puan
	f.	%	f.	%	f.	%	
Tanınırlık Düzeyi Düşük Deyimler							
Sürüsüne bereket	99	91,7	2	1,9	7	6,5	16
İçinden geçirmek	87	80,6	5	4,6	16	14,8	37
Kolaçan etmek	94	87,0	6	5,6	8	7,4	22
Gözü ilişmek	93	86,1	14	13	1	0,9	16
İz sürmek	85	78,7	2	1,9	21	19,4	44
Akıl erdirememek	103	95,4	-	0	5	4,6	10
Toplam	561	86,6	29	4,4	58	9,0	145
Tanınırlık Düzeyi Orta Deyimler							
Yalayıp yutmak	83	76,9	25	23,1	-	-	25
Yol açmak	104	96,3	1	0,9	3	2,8	7
Göz atmak	91	84,3	16	14,8	1	0,9	18
Hızını alamamak	101	93,5	-	-	7	6,5	14
Rekor kırmak	100	92,6	3	2,8	5	4,6	13
Vakit geçirmek	106	98,1	-	-	2	1,9	4
Toplam	585	90,3	45	6,9	18	2,8	81
Tanınırlık Düzeyi Yüksek Deyimler							
Başı dönmek	104	96,3	3	2,8	1	0,9	5
Kafası karışmak	90	83,3	14	13	4	3,7	22
Canı sıkılmak	90	83,3	16	14,8	2	1,9	20
Canı yanmak	73	67,6	3	2,8	32	29,6	67
Uykuya dalmak	70	64,8	2	1,9	36	33,3	74
Ağzı sulanmak	89	82,4	8	7,4	11	10,2	30
Toplam	516	79,6	46	7,1	86	13,3	218

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların tanınırlık düzeyi orta olan deyimlerden aldığı toplam puanın (81) en düşük, tanınırlık düzeyi yüksek olan deyimlerden aldığı puanın (218) ise en yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcılar tanınırlık düzeyi düşük olan deyimlerden en düşük puanı *akıl erdirememek* (10) deyiminden, en yüksek puanı ise *iz sürmek* (44) deyiminden almıştır. Tanınırlık düzeyi orta olan deyimler incelendiğinde en düşük puanın *vakit geçirmek* (4) deyiminden, en yüksek puanın ise *yalayıp yutmak* (25) deyiminden alındığı görülmektedir. Tanınırlık düzeyi yüksek olan deyimlerde ise en düşük puan *başı dönmek* (5) deyiminden, en yüksek puan ise *uykuya dalmak* (74) deyiminden alınmıştır.

Katılımcıların tanınırlık düzeyi düşük olan deyimler için verdiği yanıtların %86,6'sı yanlış, %13,4'ü kısmen veya tamamen doğrudur. Tanınırlık düzeyi orta olan deyimler için verilen yanıtların %90,3'ü yanlış, %9,7'si kısmen veya tamamen doğrudur. Tanınırlık düzeyi yüksek olan deyimler için verilen yanıtların %79,6'sı yanlış, %20,4'ü kısmen veya tamamen doğrudur.

Katılımcıların deyimleri anlama başarısının tanınırlık düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Friedman Testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların düşük, orta ve yüksek tanınırlık düzeyine sahip deyimleri anlama başarıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($X^2=37,919$, $p<0,05$). Hangi gruplar arasında fark olduğunu bulmak için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Test sonuçlarına göre katılımcıların düşük tanınırlık düzeyine sahip deyimleri anlama başarıları ile orta tanınırlık düzeyine sahip deyimleri anlama başarıları arasında anlamlı bir fark vardır ($Z=-3,456$, $p<0,05$, $r=0,33$). Katılımcıların tanınırlık düzeyi düşük olan deyimleri anlama başarıları (sıra ortalaması=1,96), tanınırlık düzeyi orta olan deyimleri anlama başarılarından (sıra ortalaması=1,66) yüksektir.

Katılımcıların düşük tanınırlık düzeyine sahip deyimleri anlama başarıları ile yüksek tanınırlık düzeyine sahip deyimleri anlama başarıları arasında anlamlı bir fark vardır ($Z=-3,604$, $p<0,05$, $r=0,34$). Katılımcıların tanınırlık düzeyi yüksek olan deyimleri anlama başarıları (sıra ortalaması=2,38), tanınırlık düzeyi düşük olan deyimleri anlama başarılarından (sıra ortalaması=1,96) yüksektir. Bunun yanında katılımcıların orta tanınırlık düzeyine sahip deyimleri anlama başarıları ile yüksek tanınırlığa sahip deyimleri anlama başarıları arasında anlamlı bir fark vardır ($Z=-5,971$, $p<0,05$, $r=0,57$). Katılımcıların tanınırlık düzeyi yüksek olan deyimleri anlama başarıları (sıra ortalaması=2,38), tanınırlık düzeyi orta olan deyimleri anlama başarılarından (sıra ortalaması=1,66) yüksektir.

Üçüncü araştırma sorusunda katılımcıların deyimleri anlama başarılarının saydamlık düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yapılan betimsel analizlere ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4. Saydamlık Düzeylerine Göre Alınan Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

	0 Puan Alan		1 Puan Alan		2 Puan Alan		Toplam Puan
	Katılımcı Sayısı		Katılımcı Sayısı		Katılımcı Sayısı		
	f.	%	f.	%	f.	%	
Opak Deyimler							
Yalayıp yutmak	83	76,9	25	23,1	-	-	25
Başı dönmek	104	96,3	3	2,8	1	0,9	5
Kafası karışmak	90	83,3	14	13,0	4	3,7	22
Yol açmak	104	96,3	1	0,9	3	2,8	7
İçinden geçirmek	87	80,6	5	4,6	16	14,8	37
Sürüsüne bereket	99	91,7	2	1,9	7	6,5	16
Toplam	567	87,5	50	7,7	31	4,8	112
Yarı Saydam Deyimler							
Gözü ilişmek	93	86,1	14	13	1	0,9	16
Canı yanmak	73	67,6	3	2,8	32	29,6	67
Hızını alamamak	101	93,5	-	-	7	6,5	14
Kolaçan etmek	94	87,0	6	5,6	8	7,4	22
Göz atmak	91	84,3	16	14,8	1	0,9	18
Canı sıkılmak	90	83,3	16	14,8	2	1,9	20
Toplam	542	83,6	55	8,5	51	7,9	157
Saydam Deyimler							
Rekor kırmak	100	92,6	3	2,8	5	4,6	13
İz sürmek	85	78,7	2	1,9	21	19,4	44
Vakit geçirmek	106	98,1	-	-	2	1,9	4
Ağzı sulanmak	89	82,4	8	7,4	11	10,2	30
Uykuya dalmak	70	64,8	2	1,9	36	33,3	74
Akıl erdirememek	103	95,4	-	0	5	4,6	10
Toplam	553	85,4	15	2,3	80	12,3	175

Tablo 4'e göre katılımcıların opak deyimlerden aldığı toplam puanın en düşük, saydam deyimlerden aldığı puanın ise en yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcılar opak deyimlerden en düşük puanı *başı dönmek* (5) deyiminden, en yüksek puanı ise *içinden geçirmek* (37) deyiminden almıştır. Yarı saydam deyimlerden alınan en düşük puan *hızını alamamak* (14) deyiminden, en yüksek puan ise *canı yanmak* (67) deyiminden alınmıştır. Saydam deyimlerden alınan en düşük puan *vakit geçirmek* (4) deyiminden, en yüksek puan ise *uykuya dalmak* (74) deyiminden alınmıştır.

Katılımcıların saydamlık düzeyi opak olan deyimler için verdikleri yanıtların %87,5'i yanlış, %12,5'i kısmen veya tamamen doğrudur. Yarı saydam olan deyimler için verilen yanıtların %83,6'sı yanlış, %16,4'ü kısmen veya tamamen doğrudur. Saydam deyimler için verilen yanıtların ise %85,4'ü yanlış, %14,6'sı kısmen veya tamamen doğrudur.

Katılımcıların deyimleri anlama başarısının saydamlık düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Friedman Testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların opak, yarı saydam ve saydam deyimlerin anlama başarısı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($X^2=7,154$, $p<0,05$). Hangi gruplar arasında fark olduğunu bulmak için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Test sonuçlarına göre katılımcıların opak deyimleri anlama başarısı ile yarı saydam deyimleri anlama başarısı arasında anlamlı bir fark vardır ($Z=-2,574$, $p<0,05$, $r=0,24$). Katılımcıların yarı saydam deyimleri anlama başarısı (sıra ortalaması=2,03), opak deyimleri anlama başarısından (sıra ortalaması=1,83) yüksektir. Bunun yanında katılımcıların opak deyimleri anlama başarısı ile saydam deyimleri anlama başarısı arasında da anlamlı bir fark vardır ($Z=-3,576$, $p<0,05$, $r=0,34$). Katılımcıların saydam deyimleri anlama başarısı (sıra ortalaması=2,14), opak deyimleri anlama başarısından (sıra ortalaması=1,83) yüksektir. Katılımcıların yarı saydam ve saydam deyimleri anlama başarısı arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($Z=0,788$, $p>0,05$).

Katılımcıların deyimleri anlama başarıları yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Dördüncü araştırma sorusunda katılımcıların deyimleri anlama başarısının yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Bunun için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre katılımcıların deyimleri anlama başarısı yaşa göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($U=837,000$, $Z=-2,299$, $p<0,05$, $r=0,22$). 66-72 aylık katılımcıların deyimleri anlama başarısı (medyan=4, $n=30$), 60-65 aylık katılımcıların deyimleri anlama başarısından (medyan=3, $n=78$) yüksektir.

Katılımcıların deyimleri anlama başarıları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Beşinci araştırma sorusunda ise katılımcıların deyimleri anlama başarısının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Bunu ortaya koymak için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre katılımcıların deyimleri anlama başarısı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($U=1414,500$, $Z=0,266$, $p>0,05$, $r=0,02$).

Tartışma ve Sonuç

Deyimlerin ne düzeyde edinildiğini ve anlaşıldığını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada 60-72 aylık çocukların Türkçedeki deyimleri henüz kazanmaya başladığı saptanmıştır. Saydamlık ve tanınırlık düzeyleri farklı deyimlerle belli bir bağlam içinde karşılaşan katılımcı çocukların yalnızca %15'i bunları kısmen ya da tamamen anlayabilmiştir. Deyimlerin ne düzeyde anlaşıldığını belirlemeyi amaçlayan diğer çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bazı çalışmalarda çocukların okulöncesi dönemi de kapsayan erken yaşlarda deyimleri anlamaya başladığı bulgulanmıştır (Nippold ve Martin, 1989; Qualls ve Harris, 1999). Bununla birlikte, deyimlerin edinilmesinde tanımlama, yorumlama, açıklama ve kullanma gibi aşamaların farklı yaşlarda elde edildiği de belirtilmiştir (Caillies ve Le Sourn-Bissaoui, 2013; Nippold ve Taylor, 2002). Deyimleri tanıma ya da fark etme yaşının 5 civarı olduğunu (Nikolaenko, 2004), yorumlanmasının ergenlik boyunca devam ettiğini (Nippold ve Taylor, 2002), açıklama becerisinin 6-11 yaşları arasında gerçekleştiğini (Caillies ve Le Sourn-Bissaoui, 2013) ve kullanımının da daha ileri yaşları bulduğunu (Nippold, 2007) belirleyen çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada elde edilen veriler 60-72 aylık (5-6 yaş) çocukların deyimleri kısmen anlamaya başladığını ancak henüz açıklayacak duruma gelemediklerini ortaya koymuştur.

Deyimlerin anlaşılmasını sağlayan birçok etken bulunmaktadır. Bunlar arasında dil becerisi, imgesel dil becerisi, dünya bilgisi, bağlamsal ipuçlarını kullanma becerisi vb. gelişim kaynaklı yeterlilikler önceliklidir (Cain vd., 2009). Deyimlerin anlaşılmasında özellikle bağlamın çocuklar için önemli bir rolünün olduğu belirtilir (Gibbs, 1991; Levorato ve Cacciari, 1999). Bu çalışmaya katılan çocukların deyimleri yeterince anlayamamalarının nedenlerinden biri bağlamı kullanma düzeyleriyle, başka bir deyişle bağlamsal ipuçlarını yeterince kullanamamaları ile ilgili olabilir. Öte yandan deyimleri

anlamada bağlamla ilgili farklı görüşler de vardır. Abkarian, Jones ve West (1992), 6 yaşından küçük çocukların deyimleri anlamasında bağlamın çok az bir etkisinin olduğunu ileri sürer. Bu görüşe dayanarak, araştırmada katılımcı çocukların deyimleri anlamada bağlamı bir başvuru kaynağı olarak kullanmamış oldukları düşünülebilir. Bunun yanında, deyimlerin doğru anlaşılama nedeni yaş, bilişsel beceri ve diğer bireysel özelliklerle de ilgilidir. Katılımcı çocukların bu etkenlerle ilgili gelişim düzeyleri de deyimleri anlamalarını engelleyen nedenler arasında yer almış olabilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan bir diğerinde katılımcı çocukların tanınırlığı yüksek olan deyimleri daha iyi anladığı belirlenmiştir. Tanınırlık kavramı, günlük yaşamda sık karşılaşılan deyimlere gönderimde bulunur (Beck ve Weber, 2016; Nippold, Moran ve Schwarz, 2001). Sık karşılaşma ve böylece yoğun biçimde maruz kalma durumu dil ediniminde ve gelişiminde önemli bir değişkendir (Lust, 2006; Tavakoli, 2013). Bu durumun deyimler için de işlediği açıktır. Bununla birlikte, deyimleri anlamada tanınırlık değişkeninin rolüne ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar tanınırlığın 7 yaş civarında önemli olduğunu ancak sonraki yaşlarda bu önemin düştüğünü belirtirken (Levorato ve Cacciari, 1992), diğerleri bu boyutun deyimleri anlamada sonraki yaşlarda da rol oynadığını öne sürer (Nippold ve Taylor, 2002). Bu araştırmada yer alan çocuklar için tanınırlık niteliği, deyimleri anlamayı kolaylaştıran bir etmen olarak ortaya çıkmıştır. Araştırmada deyimleri edinme sürecinin henüz başlangıç aşamasında olduğu belirlenen katılımcıların onları anlamada tanınırlık boyutunu işe koştuğu söylenebilir.

Sık karşılaşılan ve dolayısıyla tanınan deyimler için diğer değişkenlerin de yardımıyla belli bir anlamsal karşılık üretilebilir. Bu deyimlerle yeniden karşılaşıldığında onları anlamlandırmak için belleğe yerleştirilen ilgili anlam etkinleştirilebilir (Caillies ve Butcher, 2007). Etkinleştirilen anlamın uygun olup olmadığı bağlamsal ipuçlarıyla denetlenebilir. Ancak araştırmada tanınırlığı düşük deyimlerin orta deyimlerden daha iyi anlaşıldığı bulgusu da elde edilmiştir. Bu sonuç, ölçekte yer alan deyimlerin yalnızca tanınırlık düzeyi boyutuyla değil, bağlamsal çerçeve ve saydamlık düzeyi gibi diğer değişkenlerle birlikte sunulmasından kaynaklanmış olabilir. Gibbs (1994), imgesel dil türlerinin uygun bağlamlarda sunulması durumunda daha iyi anlaşıldığının altını çizer. Bağlam olmadan çocukların deyimleri anlamasının güç olduğu alanyazında belirtilir (Wiejak, 2014). Çocuk kitaplarından alınarak araştırmada kullanılan deyimler belli bir bağlamsal çerçevede sunulduğu için katılımcıların bazı deyimleri anlamada bağlamsal ipuçlarını etkili biçimde kullandığı düşünülebilir. Bu durum, düşük ve orta tanınırlık düzeydeki deyimler açısından bir fark yaratmış olabilir. Alanyazındaki diğer çalışmalarda tanınırlık ile deyimsel anlama ve bilgi arasında güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır (Flores D'arcais, 1993; Levorato ve Cacciari, 1992; Libben ve Titone, 2008; Nippold ve Taylor, 1995; Schraw, Trathen, Reynolds ve Lapan, 1988). Sonuç olarak, tanınırlığın deyimleri anlamada etkili bir değişken olduğu bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla da doğrulanmıştır.

Araştırmada ulaşılan bulgulardan bir diğeri, çocukların saydam deyimleri opak deyimlerden daha iyi anladığını ortaya koymuştur. Saydamlık düzeyi, deymi oluşturan sözcüklerin temel anlamı ile deyimsel anlam arasındaki ilişkiye gönderimde bulunur (Glucksberg, 2001; Langlotz, 2006). Buna göre sözcüklerin temel anlamı ile deyimsel anlam arasında bağlantı varsa bu deyim saydam, bağlantı yoksa opak olarak kabul edilir. Saydam deyimlerde deyimsel anlama erişmeye çalışırken sözcüklerin tekil anlamlarından yararlanılabilir (Kovács, 2016). Ancak opak deyimlerde sözcüklerle deyimsel anlam arasında bağ kurmak güçtür (Moreno, 2007). Bu araştırmada yer alan katılımcılar saydam deyimleri opak deyimlerden daha iyi anlamıştır. Bu durum, saydamlık düzeyinin katılımcı çocuklar için deyimleri edinme sürecinin başlangıcında etkili bir değişken olduğu anlamına gelir.

Alanyazında saydamlık düzeyinin deyimlerin anlaşılmasında rol oynadığını saptayan birçok araştırma yapılmıştır (Nippold ve Duthie, 2003; Nippold ve Rudzinski, 1993; Norbury, 2004). Gibbs'in (1991) yaptığı çalışmada 5-9 yaş arası çocukların saydam deyimleri opak olanlardan daha kolay açıkladığı belirlenmiştir. Deyimlerin görece saydam olması, onu oluşturan sözcüklerden biri ya da birkaçının deyimsel anlam için bir ipucu işlevi gördüğü anlamına gelir (Caillies ve Le Sourn-Bissaoui, 2006). Dilsel anlamada yetenekli olan bireylerin belirsizlik durumunda anlamsal çözümleme yaptığı bilinir (Titone ve Connine, 1999). Dolayısıyla saydam deyimlerin opak deyimlere oranla neden daha kolay yorumlandığı yetişkinler için olduğu kadar çocuklar için de anlaşılabilir bir durumdur.

Araştırma sonuçlarına göre yaş değişkeni çocuklar için deyimleri anlamada önemli bir etmendir. Üstelik yalnızca altı aylık bir yaş farkı deyimsel anlama düzeyini önemli ölçüde değiştirebilmektedir. 60-72 aylık çocuklar deyimleri 60-65 aylık çocuklardan daha iyi anlamıştır. Bu durumun birçok nedeni olabilir ve gelişim düzeyi bunlardan biridir. Çocuklar dil edinim sürecinde 67.-72. aylar arasında karmaşık dil yapılarını önemli ölçüde edinir (Ayrancı, 2018). Bu kazanım, deyimlerin anlaşılmasını görece etkileyebilir. Ayrıca ileri yaştaki çocuklar daha fazla dilsel deneyime sahip olduğundan dilsel yeterlilik açısından da daha gelişmiş bir durumdadırlar (Gibbs, 1991). Böylece deyimlerle karşılaşıldığında anlama için gösterilen çaba bu çocuklar için daha yetkin bir dilsel sığa ve işlem gücü ile gerçekleştirilir. Öte yandan ileri yaştaki çocuklar soyutlama becerisi açısından da gelişmiş bir noktaya eriştiğinden (Uysal ve Gökmen, 2016) deyimleri anlamalarının daha kolay biçimde gerçekleştiği düşünülebilir.

Çocukların cinsiyet farkları deyimleri anlama düzeylerinde belli bir fark yaratmamıştır. Bunun nedenlerinden birinin, cinsiyete bağlı olarak biçimlenen dilsel gelişimin bu araştırmaya katılan çocuklar açısından henüz belirleyici bir noktada olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Başka bir deyişle, deyimleri anlamaya ilişkin gerekli alt beceriler cinsiyet dışındaki değişkenlerle ilgili olduğundan çalışmada yer alan erkek ve kız çocuklar açısından deyimleri anlamada bir fark elde edilmemiştir. Wiejak (2014), imgesel dilin anlaşılmasında çocukların yaşadığı güçlüğü açıklamaya çalışırken sınırlı dünya bilgisi ve dilsel bilgi, bağlamı kullanma becerisi yoksunluğu ve sözlü açıklama yapma yetersizliği gibi etmenler üstünde durur. Bu etmenler çoğunlukla cinsiyetten bağımsız biçimde ortaya çıkar ve gelişir. Öte yandan cinsiyetin bazı çalışmalarda fark yaratan bir değişken olduğu (Lutzer, 1991; Seçilmiş, 1996; Taner, 2003; Taner ve Başal, 2005; Yıldırım Doğru, Alabay ve Kayılı, 2010), bazı çalışmalarda ise etkisiz olduğu saptanmıştır (Damar, 2007; Demir, 2006; Erdoğan, Bekir ve Aras 2005; İpek, 2006). Bu çalışmada da kız ve erkek çocuklar arasında deyimleri anlama bakımından bir fark elde edilmemiştir.

Bu araştırmanın bulguları, özellikle tanınırlık ve saydamlık değişkenlerinin erken çocukluk dönemindeki deyimsel anlama becerilerine önemli ölçüde yön verdiğini ortaya koymuştur. Tanınırlığı yüksek ve saydam deyimleri çocukların daha kolay anlamasına ilişkin sonuç, diğer dillerde yapılan çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur (Kamanga ve Banda, 2017; Nippold ve Rudzinski, 1993). Cain, Oakhill ve Lemmon (2004) çocukların tanıdık bağlamlarda sunulan imgesel sözleri daha başarılı biçimde kavradıklarını belirterek tanınırlığın okuduğunu anlama becerisiyle de yakından bağlantılı olduğunu göstermiştir. Benzer biçimde, Colston (2015), figüratif dilin çocuğun bilişsel yükünü hafiflettiğinde ve tanınan kalıplarla örtüştüğünde daha hızlı edinildiğini öne sürmektedir. Bu süreçte, saydam deyimlerin içerdiği ipuçlarının çocuklara anlam çıkarımında rehberlik ettiği söylenebilir; böylece çocuklar, soyut kavramları somut örneklerle ilişkilendirme güçlüğü çekmez (Aljabri, 2013). Erken çocukluk eğitime yönelik olarak, dil eğitim programlarının saydam ve tanınırlığı yüksek deyimlere daha fazla yer vermesi, çocukların sözel ifadeleri erken yaşta tanımasını kolaylaştırabilir (Cieśllicka, 2015). Aynı zamanda çocukların edindiği kültürel ve dilbilimsel düzgülerle düşüncelerini daha etkili söze dökmeleri, eğitsel bağlamda kazanılan sözcük dağarcığını da varsıllaştırmaktadır. Bu bulgular, okulöncesi dönemde deyimlere ayrılacak zaman ve etkinliklerin çocukların dil gelişiminin yanı sıra onların kültürel birikimlerine de katkı sağlayacağını göstermektedir. Dolayısıyla, çocukların söylem becerilerini üst düzeye taşımak için hem ailelerin hem de eğitimcilerin tanınırlık ve saydamlık ilkelerini dikkate alan bir yaklaşım benimsemesi önerilir.

Araştırma katılımcılara, kullanılan deyimlere ve kültüre özgü bazı sınırlılıklar içermektedir. Araştırmanın katılımcılarını Antalya ilindeki üç bağımsız okulöncesi eğitim kurumunda öğrenim gören 60-72 aylık çocuklar oluşturmaktadır ve bu durumun elde edilen bulguların genellenebilirliğini sınırlayabileceği düşünülmektedir. Bir diğer sınırlılık ölçekte yer alan deyimlere ilişkindir. Çocuk kitaplarından seçilen ve tanınırlık ile saydamlık düzeylerine göre ulamlaştırılan bu deyimler, Türkçede kullanılan tüm deyimleri kapsamamaktadır. Son bir sınırlılık ise dilsel ve kültürel etmenlerle ilgilidir. Türkçeye ve Türk kültürüne özgü deyimlerle gerçekleştirilen çalışmadan elde edilen bulguları farklı dillerde veya kültürlerde yapılan benzer çalışmalarla doğrudan karşılaştırmak hatalı çıkarımlara neden olabilir. Dolayısıyla bu çalışmadan elde edilen sonuçlar bu sınırlılıklar içinde değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, araştırmada Türkçeyi anadili olarak edinen 60-72 aylık çocukların deyimleri anlama düzeyinin başlangıç düzeyinde olduğu, tanınırlık ve saydamlık gibi anlamada önemli etkisi olan değişkenleri bir ölçüde değerlendirebildiği saptanmıştır. Bunun yanında gelişime bağlı olarak yaş değişkeninin deyimleri anlamada önemli bir fark yarattığı, ancak cinsiyetin belirgin bir rolünün olmadığı bulgulanmıştır. Deyimlerin anlaşılması üstüne yapılan çalışmalarda kullanılan deyimlerin kendine özgü nitelikleri ve bireysel farklılıkların büyük önemi vardır. Bu nedenle, bu araştırmadan elde edilen sonuçların doğrulanması için benzer çalışmaların diğer gruplarla ve farklı deyimlerle yapılması önerilir. Ayrıca imgesel dilin diğer türleri ile gerçekleştirilecek araştırmalar, doğal dil ile birlikte imgesel dil ediniminin nasıl bir gelişim gösterdiğini anlamaya yardımcı olacaktır. Çocukların farklı kültürlerde yer alan deyimlerle karşılaşmasını sağlayan ve kültüre özgü bu söz biçimlerine yönelik tepkilerini belirleyen bazı çalışmalar yapılabilir. Buna ek olarak, erken çocukluk eğitime yönelik hazırlanan programlarda ve sınıf içi dil etkinliklerinde hem deyimlerin hem de genel olarak imgesel dil becerisinin desteklenmesi yönünde bazı düzenlemelere gereksinim olduğu söylenebilir. Örneğin, hazırlanan programlarda deyimler gibi kültürü daha iyi yansıtan sözlerin daha sık kullanılması önerilebilir, öğretmenler konuşmalarında bu doğrultuda daha bilinçli bir söylem geliştirebilir ve çocuklar için hazırlanan kitaplarda daha fazla deyim yer verilmesi sağlanabilir.

Kaynakça

- Abkarian, G. G., Jones, A. ve West, G. (1992). Young children's idiom comprehension: Trying to get the picture. *Journal of Speech and Hearing Research*, 35(3), 580-587. doi:10.1044/jshr.3503.580
- Ackerman, B. P. (1982). On comprehending idioms: Do children get the picture?. *Journal of Experimental Child Psychology*, 33(3), 439-454. doi:10.1016/0022-0965(82)90058-3
- Akkök, E. A. (2009). Yabancı dilde deyimlerin öğretimi. *Dil Dergisi*, 143, 59-77.
- Aljabri, S. S. (2013). EFL students' judgments of English idioms familiarity and transparency. *Journal of Language Teaching and Research*, 4(4), 662-669.
- Arslan, E., Dönmez, F. Z., Davarcıoğlu, S., Eren, C. K. ve Aytar, F. A. G. (2019). Okul öncesi öykü kitaplarındaki deyimler ve çocukların bu deyimlere ilişkin algıları. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 315-351.
- Ayrancı, B. B. (2018). 0-12 Yaş dil gelişimi uygulamaları ve yapılması gerekenler. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 8(1), 13-34.
- Baş, B. (2013). İlköğretim okulları için hazırlanan deyim sözlükleri üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 24-31. doi:10.16916/aded.16016
- Beck, S. D. ve Weber, A. (2016). Bilingual and monolingual idiom processing is cut from the same cloth: The role of the L1 in literal and figurative meaning activation. *Frontiers in Psychology*, 7, 1-16. doi:10.3389/fpsyg.2016.01350
- Buckingham, L. (2006). A multilingual didactic approach to idioms using a conceptual framework. *Language Design*, 8, 35-45.
- Cacciari, C. ve Glucksberg, S. (1990). Understanding idiomatic expressions: The contribution of word meanings. G. B. Simpson (Ed.), *Understanding word and sentence* içinde (s. 217-240). Amsterdam: Elsevier.
- Cacciari, C. ve Padovani, R. (2012). The development of figurative language. M. J. Spivey, K. McRae ve M. F. Joanisse (Ed.), *The Cambridge handbook of psycholinguistics* içinde (s. 505-522). New York: Cambridge University Press.
- Caillies, S. ve Butcher, K. (2007). Processing of idiomatic expressions: Evidence for a new hybrid view. *Metaphor and Symbol*, 22(1), 79-108. doi:10.1207/s15327868ms2201_3
- Caillies, S. ve Le Sourn-Bissaoui, S. (2006). Idiom comprehension in French children: A cock-and-bullstory. *European Journal of Developmental Psychology*, 3(2), 189-206. doi:10.1080/17405620500412325
- Caillies, S. ve Le Sourn-Bissaoui, S. (2013). Nondecomposable idiom understanding in children: Recursive theory of mind and working memory. *Canadian Journal of Experimental Psychology*, 67(2), 108-116. doi:10.1037/a0028606
- Cain, K., Oakhill, J. ve Lemmon, K. (2004). Individual differences in the inference of word meanings from context: The influence of reading comprehension, vocabulary knowledge, and memory capacity. *Journal of Educational Psychology*, 96(4), 671-681. doi:10.1037/0022-0663.96.4.671
- Cain, K. ve Towse, A. S. (2008). To get hold of the wrong end of the stick: Reasons for poor idiom understanding in children with reading comprehension difficulties. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 51(6), 1538-1549. doi:10.1044/1092-4388(2008/07-0269)
- Cain, K., Towse, A. S. ve Knight, R. S. (2009). The development of idiom comprehension: An investigation of semantic and contextual processing skills. *Journal of Experimental Child Psychology*, 102(3), 280-298. doi:10.1016/j.jecp.2008.08.001
- Can, Ö. ve Ercan, G. S. (2017). Deyim sözlüklerinde >A< yazıbirimi altında sıralanan Türkçe deyimlerin edimbilimsel olarak ulamlaştırılması. N. Kansu Yetkiner ve M. Şahin (Ed.), *Dilbilim çeviribilim yazıları: Prof. Dr. Lütfiye Oktar'a armağan* içinde (s. 47-54). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Carter, R. (2004). *Language and creativity: The art of common talk*. New York: Routledge.

- Celce-Murcia, M. ve Larsen-Freeman, D. (1999). *The grammar book: An ESL/EFL teacher's course* (2. bs.). Boston, MA: Heinle & Heinle.
- Chomsky, N. (1957). *Syntactic structures*. The Hague: Mouton.
- Cieślicka, A. B. (2015). Idiom acquisition and processing by second/foreign language learners. R. R. Heredia ve A. B. Cieślicka (Ed.), *Bilingual figurative language processing* içinde (s. 208-244). New York: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139342100.012
- Colston, H. L. (2015). *Using figurative language*. New York: Cambridge University Press.
- Dalak, H. D. E. (2017). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iletişimsel yaklaşımın deyim öğretimindeki başarıya etkisi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Damar, M. (2007). *İsviçre’de yaşayan altı yaş Türk çocuklarının dil kazanımına yönelik geliştirilen Türkçe dil etkinlikleri gözlem formu geçerlik güvenirlik çalışması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Deamer, F., Pouscoulous, N. ve Breheny, R. (2010). A contrastive look at the processing of metaphor and hyperbole. *UCL Working Papers in Linguistics*, 22, 1-16.
- Demir, K. N. (2006). Kültürel değişimlerin reklamlarda kadın ve erkek rol-modellerine yansımaları. *Fırat University Journal of Social Science*, 16(1), 285-304.
- Dobrovolskij D. ve Piirainen E. (2005). *Figurative language: Cross-cultural and cross linguistics perspectives*. Amsterdam: Elsevier.
- Erdoğan, Y., Bekir, A. ve Aras, A. (2005). Alt sosyoekonomik bölgelerde ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 231-246.
- Flores D’arrais, G. B. (1993). The comprehension and semantic interpretation of idioms. C. Cacciari ve P. Tabossi (Ed.), *Idioms: Processing, structure and interpretation* içinde (s. 79-98). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gibbs, R. W. (1980). Spilling the beans on understanding and memory for idioms in context. *Memory and Cognition*, 8(2), 149-156. doi:10.3758/BF03213418
- Gibbs, R. W. (1991). Semantic analyzability in children's understanding of idioms. *Journal of Speech and Hearing Research*, 34(3), 613-620. doi:10.1044/jshr.3403.613
- Gibbs, R. W. (1994). *The poetics of mind: Figurative thought, language and understanding*. Cambridge: Cambridge University.
- Gibbs, R. W., Jr. ve Beitel, D. (1995). What proverb understanding reveals about how people think. *Psychological Bulletin*, 118(1), 133-154. doi:10.1037/0033-2909.118.1.133
- Gibbs, R. W. Jr. ve Colston, H. L. (2012). *Interpreting figurative meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giora, R. (2003). *On our mind: Salience, context, and figurative language*. New York: Oxford University.
- Glucksberg, S. (1993). Idiom meanings and allusional content. C. Cacciari ve P. Tabossi (Ed.), *Idioms: Processing, structure, and interpretation* içinde (s. 3-26). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Glucksberg, S. (2001). *Understanding figurative language*. New York: Oxford University.
- Göçer, A. (2012). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin deyimleri kullanma yeterlikleri üzerine bir inceleme. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 4(13), 96-109.
- Ionescu, T. ve Ilie, A. (2018). Language learning in preschool children: An embodied learning account. *Early Child Development and Care*, 188(1), 4-15. doi:10.1080/03004430.2016.1189419
- İpek, N. (2006). *İlköğretim çağı çocuklarında kelime dağarcığı gelişimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Jackendoff, R. (1983). *Semantics and cognition*. Cambridge: MIT.
- Jaeger, L. (1999). *The nature of idioms: A systematic approach*. New York: Peter Lang.

- Jones, J. L. ve Kaschak, M. P. (2009). Do idiomatic constructions always aid language learning?. *Language Learning and Development*, 5(2), 69-93. doi:10.1080/15475440802637100.
- Kamanga, M. ve Banda, F. (2017) The role of linguistic context in children's interpretation and acquisition of Cicewa idiomatic expressions: A systemic functional linguistics approach. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 35(2), 135-154. doi:10.2989/16073614.2017.1338141
- Kara, A. (2015). *Early acquisition of figurative competence: Comprehension of idiomatic expressions in Turkish between seven and eleven years of age* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karabağ, İ. ve Coşan, L. (2000). Türkçedeki gönül, kalp ve yürek kelimeleriyle ilgili atasözleri ve deyimler ve bunların almancadaki karşılıkları. *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 96, 5-29.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kenzhalin, K. (2017). Türk dünyasında deyim bilimi çalışmaları. *Türk Dünyası, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 43, 107-124.
- Kovács, G. (2016). About the definition, classification and translation strategies of idioms. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 8(3), 85-101. doi:10.1515/ausp-2016-0033
- Kövecses, Z. ve Szabó, P. (1996). Idioms: A view from cognitive semantics. *Applied Linguistics*, 17(3), 326-355. doi:10.1093/applin/17.3.326
- Kubiszyn, T. ve Gary, B. (2013). *Educational testing and measurement: Classroom application and practice*. John Wiley and Sons, Inc.
- Langlotz, A. (2006). *Idiomatic creativity: A cognitive-linguistic model of idiom representation and idiom-variation in English* (M. Dascal, R. W. Gibbs ve J. Nuyts, Ed.). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Levorato, M. C. (1993). *The development of figurative competence. Idioms: Processing, structure and interpretation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Levorato, M. C. ve Cacciari, C. (1992). Children's comprehension and production of idioms: The role of context and familiarity. *Journal of Child Language*, 19(2), 415-433. doi:10.1017/S0305000900011478
- Levorato, M. C. ve Cacciari, C. (1995). The effect of different tasks on the comprehension and production of idioms in children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 60(2), 261-283. doi:10.1006/jecp.1995.1041
- Levorato, M. C. ve Cacciari, C. (1999). Idiom comprehension in children: Are the effects of semantic analysability and context separable?. *European Journal of Cognitive Psychology*, 11(1), 51-66. doi:10.1080/713752299
- Levorato, M. C., Nesi, B. ve Cacciari, C. (2004). Reading comprehension and understanding idiomatic expressions: A developmental study. *Brain and Language*, 91(3), 303-314. doi:10.1016/j.bandl.2004.04.002
- Libben, M. R., ve Titone, D. A. (2008). The multidetermined nature of idiom processing. *Memory & Cognition*, 36(6), 1103-1121. doi:10.3758/MC.36.6.1103
- Lust, B. C. (2006). *Child language: Acquisition and growth*. New York: Cambridge University Press.
- Lutzer, V. D. (1991). Gender differences in preschooler's ability to interpret common metaphors. *Journal of Creative Behavior*, 25(1), 69-74. doi:10.1002/j.2162-6057.1991.tb01355.x
- Moreno, V. (2007). *Creativity and convention. The pragmatics of everyday figurative language*. Amsterdam: John Benjamin Publishing Company.
- Nikolaenko, N. (2004). Metaphorical and associative thinking in healthy children and in children with Asperger's syndrome at different ages. *Human Physiology*, 30(5), 532-536. doi:10.1023/B:HUMP.0000042608.36581.3b

- Nippold, M. A. (2006). Language development in school-age children, adolescents, and adults. K. Brown (Ed.), *Encyclopedia of language and linguistics* içinde (2. bs., s. 368-372). Oxford: Elsevier Publishing. doi:10.1016/b0-08-044854-2/00852-x
- Nippold, M. A. (2007). *Later language development: School-age children, adolescents and young adults* (3. bs.). Austin, TX: PRO-ED.
- Nippold, M. A. ve Duthie, J. K. (2003). Mental imagery and idiom comprehension: A comparison of school-age children and adults. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 46(4), 788-799. doi:10.1044/1092-4388(2003/062)
- Nippold, M. A. ve Martin, S. T. (1989). Idiom interpretation in isolation versus context: A developmental study with adolescents. *Journal of Speech and Hearing Research*, 32(1), 59-66. doi:10.1044/jshr.3201.59
- Nippold, M. A., Moran, C. ve Schwarz, I. E. (2001). Idiom understanding in preadolescents: Synergy in action. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 10(2), 169-179. doi:10.1044/1058-0360(2001/016)
- Nippold, M. A. ve Rudzinski, M. (1993). Familiarity and transparency in idiom explanation: A developmental study of children and adolescents. *Journal of Speech and Hearing Research*, 36(4), 728-737. doi:10.1044/jshr.3604.728
- Nippold, M. A. ve Taylor, C. L. (1995). Idiom understanding in youth: Further examination of familiarity and transparency. *Journal of Speech and Hearing Research*, 38(2), 426-433. doi:10.1044/jshr.3802.426
- Nippold, M. ve Taylor, C. (2002). Judgments of idiom familiarity and transparency: A comparison of children and adolescents. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 45(2), 384-391. doi:10.1044/1092-4388(2002/030)
- Norbury, C. F. (2004). Factors supporting idiom comprehension in children with communication disorders. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47(5), 1179-1193. doi:10.1044/1092-4388(2004/087)
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi 1*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Peçenek, D. ve Ay, S. (2010). Deyim tanımlama sürecinde bilişsel biçim farklılıklarının ve bağlam bilgisinin rolü. Ç. Sağın-Şimşek ve Ç. Hatipoğlu (Ed.), 24. *Ulusal Dilbilim Kurultayı bildirileri* içinde (s. 244-256), Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Pektaş, D. (2014). *Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarındaki dil sanatlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Qualls, C. D. ve Harris, J. L. (1999). Effects of familiarity on idiom comprehension: African American and European American fifth graders. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 30(2), 141-151. doi:10.1044/0161-1461.3002.141
- Schraw, G., Trathen, W., Reynolds, R. E. ve Lapan, R. T. (1988). Preferences for idioms: Restrictions due to lexicalization and familiarity. *Journal of Psycholinguistics*, 17(5), 413-424.
- Seçilmiş, S. (1996). *Anaokuluna giden ve gitmeyen erken çocukluk dönemindeki çocukların dil gelişimi ile ilgili becerilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Swinney, D. A. ve Cutler, A. (1979). The access and processing of idiomatic expression. *J Verb Learn Verb Behav*, 18(5), 523-534. doi:10.1016/S0022-5371(79)90284-6
- Şalvarlı, B. (2010). *Türkçe deyim öğretimi için metin hazırlama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's Alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education*, 48(6), 1273-1296. doi:10.1007/s11165-016-9602-2
- Taner, M. (2003). *Okul öncesi eğitimi alan ve almayan farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye.

- Taner, M. ve Başal, H. A. (2005). Farklı sosyoekonomik düzeylerde okulöncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVIII(2), 395-420.
- Tavakoli, H. (2013). *A dictionary of language acquisition: A comprehensive overview of key terms in first and second language acquisition*. Tehran: Rahnama. <https://www.researchgate.net/publication/329686850> adresinden erişildi.
- Titone, D. A. ve Connine, C. M. (1999). On the compositional and noncompositional nature of idiomatic expressions. *Journal of Pragmatics*, 31(12), 1655-1674. doi:10.1016/S0378-2166(99)00008-9
- Türkben, T. (2019). Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarının deyim varlığı ve öğretimi açısından incelenmesi. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 63-90.
- Uysal, H. (2015). *Çocuk dilinde deyimlerin anlamlandırılması ve öntürlük etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Uysal, H. ve Gökmen, S. (2016). Tek dilli çocuklarda deyimlerin anlamlandırılması ve öntürlük etkisi. *DTCF Dergisi*, 56(1), 287-323. doi:10.1501/Dtcfder_0000001474
- Vulchanova, M., Vulchanov, V. ve Stankova, M. (2011). Idiom comprehension in the first language: A developmental study. *Vigo International Journal of Applied Linguistics*, 8, 207-234.
- Wiejak, K. (2014). Recognition of figurative language and reading ability in Polish school children. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 14(1), 1-14. doi:10.17239/L1ESLL-2014.01.12
- Yağiz, O. ve Izadpanah, S. (2013). Language, culture, idioms, and their relationship with the foreign language. *Journal of Language Teaching and Research*, 4(5), 953-957. doi:10.4304/jltr.4.5.953-957
- Yeşilyurt, S. ve Çapraz, C. (2018). Ölçek geliştirme çalışmalarında kullanılan kapsam geçerliği için bir yol haritası. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 251-264. doi:10.17556/erziefd.297741
- Yıldırım Doğru, S., Alabay, E. ve Kayılı, G. (2010). Normal gelişim gösteren ve öğrenme güçlüğü olan çocukların sözcük dağarcığı ile dili anlama düzeylerinin belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 9(3), 828-840.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Denizli. <https://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/PamukkaleBildiri.pdf> adresinden erişildi.